

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.289>

JEL classification: E60, F52, H11

UDC: 351:34.95

Олександра ВАСИЛЬЧИШИН

доктор економічних наук, професор,
професор,
кафедра безпеки та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: o.vasylchyshyn@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9948-5532

Володимир ТИТОР

викладач,
кафедра фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: v.tytor@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-2039-3716

Ігор КЕКІШ

викладач,
кафедра фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: i.kekish@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-1798-3130

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У РЕЖИМІ ВОЄННОГО СТАНУ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Забезпечення національної безпеки як системи гарантій захисту життєво важливих інтересів держави, суспільства і особистості від внутрішніх і зовнішніх загроз передбачає реалізацію конституційних прав і свобод громадян, належний рівень їх життя, також незалежність й суверенітет держави, її територіальну цілісність та сталий соціально-економічний розвиток тощо. Із введенням в Україні правового режиму воєнного стану після повномасштабного збройного вторгнення російської федерації на територію незалежної та суверенної держави, питання забезпечення національної безпеки потребує особливих підходів до системи її реалізації із врахуванням аналізу таких нових викликів.

Мета. Полягає в аналізі поточного стану особливостей системи забезпечення національної безпеки України напередодні та у період введення в країні правового режиму воєнного стану.

Метод (методологія). В процесі проведеного дослідження використані наступні методи: діалектичний, узагальнення, порівняння, системного аналізу та ін.

Результати. Проаналізовано, що правове поле у системі забезпечення національної безпеки до повномасштабного збройного вторгнення країни-агресора на територію України було достатнім й містило низку нормативно-законодавчих актів із врахуванням реальних загроз незалежності України, її суверенітету і демократії, проте недостатня ефективність саме державних органів ускладнювала вироблення і реалізацію ефективної політики. Виявлено, що державне управління системи забезпечення національної безпеки окрім інших головних аспектів акцентувало увагу на наявності зростання дефіциту фінансових ресурсів, що ускладнювало виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків озброєння та військової техніки. Встановлено необхідність швидкого реагування державно-законодавчих

© Олександра Васильчичин, Володимир Титор, Ігор Кекіш, 2022

Отримано: 05.10.2022 р.

Рекомендовано до друку: 27.12.2022 р.

Опубліковано: 30.12.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Васильчичин О., Титор В., Кекіш І. Національна безпека держави: особливості забезпечення у режимі воєнного стану. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. С. 289-297. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.289>

установ як у правовому (підзаконні нормативно-правові акти, поправки до чинних законів) так й у соціально-економічному полі (застосування інструментів адміністративно-правового забезпечення). Запропоновано звернути увагу державних установ що забезпечують національну безпеку держави на гуманітарний аспект національної безпеки у розрізі конфесійної складової, котрий потребує негайного законодавчого врегулювання.

Ключові слова: національна безпека; національні інтерес; національний спротив; загрози; воєнний стан; забезпечення системи національної безпеки.

Вступ

Ще на початку 2014 року в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень зазначалося, що система забезпечення національної безпеки України виявилася неспроможною ефективно протистояти російській агресії. Сектор безпеки та оборони як основний складовий елемент системи забезпечення національної безпеки донині остаточно не сформований і не готовий діяти як єдина функціональна структура. Переважна частина озброєння, військової і спеціальної техніки його суб'єктів морально і фізично застаріла. Система управління військовими формуваннями та правоохоронними органами, їх розвідувальне, матеріально-технічне, кадрове та інше забезпечення не відповідають вимогам сучасних воєнних конфліктів. Проте за вісім років перебудови й оновлення досить багато значних кроків було зроблено для захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Проте збройна агресія російської федерації у лютому 2022 року та введення в Україні правового режиму воєнного стану вимагає оперативного дослідження нових викликів загроз національній безпеці держави та формування пропозицій щодо дієвості її системи забезпечення.

Усвідомлення необхідності формування дієвої системи забезпечення національної безпеки держави завжди турбувала науковців з різних позицій та через призму низки складових національної безпеки. Класифікація останніх є різною оскільки вони не прописані ні в Законі України «Про національну безпеку» [1], ні в інших нормативно-правових документах що мають відношення до формування, забезпечення та дотримання національної безпеки на належному рівні. Так, колектив науковців Бліхар В., Бліхар М., Копитко М.,

Омельчук О., Башук В., Живко З., Вінічук М., Стадник М. досліджують національну безпеку держави за допомогою філософсько-правового й соціально-економічного аналізу [2]. М. Гаврильців [3] у своїй праці піднімає питання інформаційної безпеки держави через з'ясування сутності інформаційного захисту людини, суспільства, держави як важливої складової частини національної безпеки України в умовах гібридної війни й зазначає, що в Україні фактично відсутня система інформаційної безпеки, яка б могла забезпечити виявлення, аналіз інформаційних загроз національній безпеці, а також протидію цим загрозам. Професор Смолянук В. [4; 5] у своїх працях досліджує послідовність та особливості діяльності органів державної влади з питань нормативно-правового забезпечення сфери національної безпеки України та її практичної розбудови наголошуючи, що важливою складовою державотворчого процесу в Україні є діяльність влади з питань гарантування національної безпеки, яка виступає атрибутом незалежності. При цьому він розмежовує процес забезпечення національної безпеки України на два етапи: 1991–2014 р. (імітаційний) та після 2014 р. (сутнісний). Такі науковці, як Абрамов В. І., Андреев С. О., Дацюк А. В., Завгородня С. П., Кириленко В. І., Клименко Н. Г., Кравченко В. В., Мандрагеля В. А., Марутян Р. Р., Орел М. Г., Сальнікова О. Ф., Ситник Г. П., Шевченко М. М. у своїх працях досліджували інституційні засади державної політики національної безпеки та стратегічне планування її забезпечення. Конституційно-правові аспекти системи забезпечення національної безпеки держави Україна досліджувались у наукових здобутках В. О. Антонова [6], а питання регулювання державної політики забезпечення національної безпеки України аналізувалися багатьма вітчизняними науковцями у сфері безпекознавства [7; 8; 9].

Враховуючи введення в державі правового режиму воєнного стану слід активізувати увагу на особливостях щодо удосконалення системи забезпечення національної безпеки держави із врахуванням нових викликів й загроз.

Мета статті

Метою дослідження є аналіз поточного стану особливостей системи забезпечення національної безпеки України напередодні та у період введення в країні правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження

Система забезпечення національної безпеки є сукупністю взаємодіючих структур, які діють у межах правового поля та приймають політичні рішення у сфері забезпечення національної безпеки. В даній структурі функціонує підсистема, головною функцією якої окрім розробки та прийняття державно-управлінських рішень щодо реалізації політики національної безпеки є й формування правового поля вказаної політики. Вказану функцію виконує система державного управління забезпеченням національної безпеки, яка і є підсистемою системи забезпечення національної безпеки держави.

Остання в Україні створюється і забезпечується відповідно до Конституції України та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері національної безпеки.

Законом України «Про національну безпеку України» визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [1].

Зокрема у пункті 3 статті 3 даного закону визначено фундаментальні національні інтереси України, якими є:

- державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;
- інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [1]. А у статті 4 вище згаданого закону визначено, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення
воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, безпеки критичної інфраструктури, кібербезпеки України та на інші її напрями.

Особливе значення при забезпеченні системи національної безпеки як України так і будь-якої іншої правової держави є визначення реальних та потенційних загроз національним інтересам та безпеці. Правовим джерелом окреслення загроз національній безпеці та відповідні пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони в Україні визначаються у таких законодавчих актах, як Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України та, інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України й затверджуються указами Президента України.

Зокрема у Стратегії національної безпеки України, що затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року [10] у II розділі «Поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов» у семи пунктах (Таблиця 1) чітко окреслено загрози зі сторони російської федерації на котрі й фокусувалася увага системи державного управління забезпеченням національної безпеки до повномасштабного збройного вторгнення на

територію України. Як підсумок, було демократії залишається недостатня виокреслено, що джерелом загроз ефективність державних органів, що ускладнює незалежності України, її суверенітету і вироблення і реалізацію ефективної політики.

Таблиця 1. Екзогенні загрози національним інтересам та безпеці України зі сторони російської федерації визначені до повномасштабного збройного вторгнення на територію України

№	Номер пункту*	Ризики зі сторони російської федерації згідно Стратегії національної безпеки України від 14 вересня 2020 року
1.	15	Зростають виклики трансатлантичній та європейській єдності, що може спричинити ескалацію наявних і виникнення нових конфліктів. Ситуацією намагається скористатися російська федерація, яка продовжує збройну агресію проти України.
2.	16	росія використовує Чорноморсько-Каспійський регіон, окупований Крим як "міст" на Балкани, у Середземномор'я, на Близький Схід і у Північну Африку. Для зміцнення позицій у Європі російська федерація застосовує енергетичну та інформаційну "зброю", намагається впливати на внутрішньополітичну ситуацію у європейських державах, підживлює тривалі конфлікти, збільшує військову присутність у Східній Європі.
3.	17	Для відновлення свого впливу в Україні російська федерація, продовжуючи гібридну війну, системно застосовує політичні, економічні, інформаційно-психологічні, кібер-і воєнні засоби. Посилюються угруповання збройних сил російської федерації та його наступальний потенціал, регулярно проводяться масштабні військові навчання поблизу державного кордону України, що свідчить про збереження загрози військового вторгнення. Зростає мілітаризація територій тимчасово окупованої Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Зберігається загроза з боку російської федерації вільному судноплавству у Чорному та Азовському морях, Керченській протоці.
4.	18	російська окупаційна адміністрація та збройні формування російської Федерації на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, в окремих районах Донецької та Луганської областей України грубо порушують права й свободи людини і громадянина, їх діяльність загрожує безпеці України, інших держав Балто-Чорноморського регіону.
5.	19	Спеціальні служби іноземних держав, насамперед російської федерації, продовжують розвідувально-підривну діяльність проти України, намагаються підживлювати сепаратистські настрої, використовують організовані злочинні угруповання і корумпованих посадових осіб, прагнуть зміцнити інфраструктуру впливу.
6.	20	Деструктивна пропаганда як ззовні, так і всередині України, використовуючи суспільні протиріччя, розпалює ворожнечу, провокує конфлікти, підриває суспільну єдність. Відсутність цілісної інформаційної політики держави, слабкість системи стратегічних комунікацій ускладнюють нейтралізацію цієї загрози.
7.	21	Сучасні темпи переозброєння Збройних Сил України, інших складових сил оборони на новітні (модернізовані) зразки не забезпечують потреби у заміні основних видів озброєння та військової техніки радянського виробництва, які у найближчій перспективі вичерпають свій ресурс. Зростає дефіцит фінансових ресурсів ускладнює виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків озброєння та військової техніки, що разом із дисбалансом воєнних потенціалів України та російської федерації обумовлює необхідність розробки нової стратегії воєнної безпеки.

*Номер пункту у Стратегії національної безпеки України» від 14 вересня 2020 року.

Примітка: складено авторами за [10].

Як бачимо із таблиці 1 увага державного управління системи забезпеченням національної безпеки базувалася й на наявності зростання дефіциту фінансових ресурсів, що ускладнює виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків озброєння та військової техніки, що разом із дисбалансом воєнних потенціалів України та російської федерації обумовлювало необхідність розробки нової стратегії воєнної безпеки.

Таким чином 25 березня 2021 року Указом Президента України було введено в дію Стратегію воєнної безпеки України в якій у контексті воєнної безпеки зазначено, що «...На глобальному рівні основними аспектами воєнної безпеки є руйнування створеної після Другої світової війни системи міжнародної безпеки, підвищення рівня невизначеності і непередбачуваності безпекового середовища, яке характеризується:

- посиленням боротьби за ресурси та міждержавної конкуренції із застосуванням політико-дипломатичних, економічних, інформаційних, воєнних і гібридних інструментів, зокрема економічних важелів впливу, приватних військових компаній, регулярних військ без знаків розрізнення;
- загостренням конфліктів, спричинених етнічними, релігійними, міграційними, економічними та іншими чинниками;
- конкуренцією держав у сфері космічних, квантових, інформаційних, кібернетичних, гіперзвукових, біологічних, нано- та інших технологій, розробленням на їх основі систем озброєнь з використанням нових фізичних принципів, робототехніки та новітніх матеріалів, мілітаризацією навколоземного космічного простору;
- загрозами виникнення надзвичайних ситуацій, зокрема спричинених епідеміями;
- поширенням міжнародного тероризму та злочинності, загрозою розповсюдження зброї масового ураження.

Ці та інші чинники змінюють сутність і характер воєнних конфліктів та можуть призвести до втягнення України у війну між державами, зокрема тими, які володіють ядерною зброєю [11].

А у липні того ж 2021 року із врахуванням загроз національним інтересам та безпеці

прийнято Закон України «Про основи національного спротиву» [12], що вступив у дію 01 січня 2022 року, який вніс правову основу щодо особливостей системи забезпечення національної безпеки України із врахуванням реальних загроз збройної агресії із боку російської федерації. Зокрема, даним законом визначено поняття національного спротиву як комплексу заходів, які організуються та здійснюються з метою сприяння обороні України шляхом максимально широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які він буде змушений припинити збройну агресію проти України.

Особливу увагу заслуговують зміни опрацьовані системою забезпечення національної безпеки України внесені у чинний закон України «Про введення правового режиму воєнного стану» від 12 травня 2015 року після введення даного правового режиму в Україні о 05 годині 30 хвилині 24 лютого 2022 року (див. таблиця 2).

Дані поправки та доповнення внесені до Закону України «Про введення правового режиму воєнного стану» допоможуть здійснювати організацію та співпрацю між державними та законодавчими органами, приймати необхідні рішення, які у системі дозволять своєчасно й у законний спосіб забезпечити національну безпеку в країні.

Оскільки національна безпека держави має низку складових котрі взаємопов'язані й взаємозалежні окремо у даній праці хочемо звернути увагу на необхідність державним установам, що забезпечують національну безпеку держави, врегулювати гуманітарний аспект національної безпеки у розрізі конфесійної складової, котрий потребує негайного законодавчого врегулювання. Зокрема заборонити на території України діяльність московського патріархату – російської православної церкви та релігійних організацій, які є частиною російської православної церкви, в тому числі Української православної церкви задля забезпечення національної безпеки та дотримання національних інтересів.

Таблиця 2. Зміни до Закону України «Про введення правового режиму воєнного стану» після 24 лютого 2022 року для дієвого забезпечення національної безпеки

1.	Стаття 9. Здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування повноважень в умовах воєнного стану	
	доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2124-IX від 15.03.2022	3. В умовах воєнного стану особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не несе відповідальність, у тому числі кримінальну, за рішення, дії чи бездіяльність, негативні наслідки яких неможливо було передбачити або які охоплюються виправданим ризиком, за умови, що такі дії (бездіяльність) були необхідні для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту.
	доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2259-IX від 12.05.2022	5. У період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення щодо: 1) передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану; 2) створення установ з надання безоплатної первинної правової допомоги, призначення на посади і звільнення з посад керівників таких установ, залучення фізичних чи юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги; 3) боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями; 4) поводження з небезпечними відходами.
доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2259-IX від 12.05.2022	10. У період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги пункту 3 частини першої (у частині оприлюднення проектів актів), частини четвертої статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації", Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" та Закону України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання".	
2.	Стаття 8. Заходи правового режиму воєнного стану	
	Пункт 19 частини першої статті 8 в редакції Закону № 2394-IX від 09.07.2022	19) проводити евакуацію населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, а також із зон збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій) у безпечні райони;
	Частина першу статті 8 доповнено пунктом 25 згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022	25) запроваджувати інші заходи, передбачені нормами міжнародного гуманітарного права.
3.	Стаття 11. Діяльність Президента України в умовах воєнного стану	
	доповнено новою частиною згідно із Законом № 2259-IX від 12.05.2022	2. Президент України у період дії воєнного стану може прийняти рішення про відсторонення від займаної посади посадової особи, призначення на посаду та звільнення з посади якої віднесено до його повноважень, та покладення на відповідний період виконання обов'язків на іншу особу. Особа, на яку покладається виконання обов'язків відповідно до цієї частини, повинна відповідати вимогам, визначеним законом для зайняття відповідної посади, з урахуванням положень цього Закону.

Продовження таблиці 2

4.	Стаття 12. Діяльність Верховної Ради України в умовах воєнного стану	
	12 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2259-IX від 12.05.2022	4. У період дії воєнного стану Верховна Рада України може прийняти рішення про звільнення посадової особи з посади, призначення на яку та звільнення з якої віднесено до повноважень Верховної Ради України, крім підстав, передбачених спеціальними законами, також у разі висловлення недовіри такій посадовій особі (за винятком посадових осіб, призначення на посади та звільнення з посад яких здійснюється Верховною Радою України за поданням Президента України або Кабінету Міністрів України). Питання про висловлення недовіри може бути ініційовано Головою Верховної Ради України або не менш як однією четвертою народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України. Таке питання розглядається на пленарному засіданні Верховної Ради України невідкладно згідно з Регламентом Верховної Ради України, без урахування процедур, передбачених спеціальними законами, що визначають правовий статус відповідних посадових осіб. Рішення про висловлення недовіри вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість від конституційного складу Верховної Ради України. Висловлення Верховною Радою України недовіри має наслідком звільнення посадової особи із займаної посади.
5.	Стаття 12-1. Діяльність Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану	
	Частину першу статті 12-1 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022	1. Кабінет Міністрів України в разі введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: 4) після початку збройного конфлікту здійснює заходи щодо створення відповідно до норм міжнародного гуманітарного права безпечних зон, організованих у спосіб, який дає змогу забезпечити захист цивільних осіб;
	Частину першу статті 12-1 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2526-IX від 16.08.2022	1. Кабінет Міністрів України в разі введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: 5) визначає особливості здійснення оборонних та публічних закупівель із забезпеченням захищеності державних замовників і замовників від воєнних загроз.
6.	Стаття 15. Повноваження військових адміністрацій	
	Пункт 25 частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1882-IX від 16.11.2021; в редакції Закону № 2394-IX від 09.07.2022	25) встановлення посиленої охорони та забезпечення у взаємодії з відповідними суб'єктами господарювання сталого функціонування важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення;

Примітка: складено авторами за [13].

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, досліджено правове поле у системі забезпечення національної безпеки до повномасштабного збройного вторгнення країни-агресора на територію України й зроблено висновки, що законодавча гілка держави розробила й прийняла низку нормативно-законодавчих актів із врахуванням реальних загроз незалежності України, її

суверенітету і демократії, проте недостатня ефективність саме державних органів ускладнювала вироблення і реалізацію ефективної політики.

Виявлено, що державне управління системи забезпеченням національної безпеки окрім інших головних аспектів акцентувала увагу на наявності зростання дефіциту фінансових ресурсів, що ускладнювало виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у

необхідних обсягах сучасних зразків озброєння та військової техніки.

Встановлено необхідність швидкого реагування державно-законодавчих установ як у правовому (підзаконні нормативно-правові акти, поправки до чинних законів) так й у соціально-економічному полі (застосування інструментів адміністративно-правового забезпечення). На нашу думку, державним органам що забезпечують національну безпеку держави слід звернути увагу на гуманітарний аспект національної безпеки у розрізі

конфесійної складової, котрий потребує негайного законодавчого врегулювання.

Розглянуті проблеми і запропоновані рекомендації щодо забезпечення системи національної безпеки у період введення в країні правового режиму воєнного стану сприятимуть ефективному управлінню даної системи державними органами та сформулюють належну платформу для вирішення питань, що виникнуть у час припинення правового режиму воєнного стану в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про національну безпеку України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Бліхар В., Бліхар М., Копитко М., Омельчук О., Башук В., Живко З., Вінчук М., Стадник М. Національна безпека держави: філософсько-правовий і соціально-економічний аналіз: монографія. Хмельницький: Вид-во ХУУП ім. Л. Юзькова, 2021. 404 с
3. Гаврильців М. Т. Інформаційна безпека держави у системі національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 200-203.
4. Смолянук В. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Політичні дослідження*. 2021. № 1. С. 163-186.
5. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянук В. Ф. Глобальна та національна безпека. Київ: НАДУ. 2016.
6. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
7. Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія. Львів: Сполум, 2020. 418 с.
8. Васильчишин О. Б. Формалізація впливу державного регулювання та нагляду на фінансову безпеку банківської системи. *Національна економіка. Інтелект XXI*. 2016. № 6. С. 28-44.
9. Барановський О. І. Податкова безпека: сутнісний вимір. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 7-24.
10. Стратегія національної безпеки України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>.
11. Стратегія воєнної безпеки України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.
12. Закон України «Про основи національного спротиву» від 16 липня 2021 року № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#n407>.
13. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy». (2019). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Blikhar, V., Blikhar, M., Kopytko, M., Omelchuk, O., Bashuk, V., Zhyvko, Z., Vinichuk, M., and Stadnyk, M. (2021). *Natsionalna bezpeka derzhavy: filozofsko-pravovyi i sotsialno-ekonomichniy analiz*. Khmelnytskyi: Vyd-vo KhUUP im. L. Yuzkova.
3. Havryltsiv, M. T. (2020). *Informatsiina bezpeka derzhavy u systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Yurydychny naukovy elektronnyi zhurnal*, 2, 200-203.
4. Smolianiuk, V. (2021). *Natsionalna bezpeka nezaleznoi Ukrainy: osiahnennia sutnosti. Politychni doslidzhennia*, 1, 163-186.
5. Abramov, V. I., Sytnyk, H. P., and Smolianiuk, V. F. (2016). *Hlobalna ta natsionalna bezpeka*. Kyiv: NADU.
6. Antonov, V. O. (2017). *Konstytutsiino-pravovi zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy*. Kyiv: TALKOM.
7. Kryshchanovych, M. F., Pushak, Ya. Ya., Fleichuk, M. I., and Franchuk, V. I. (2020). *Derzhavna polityka zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: osnovni napriamky ta osoblyvosti zdiisnennia*. Lviv: Spolom.